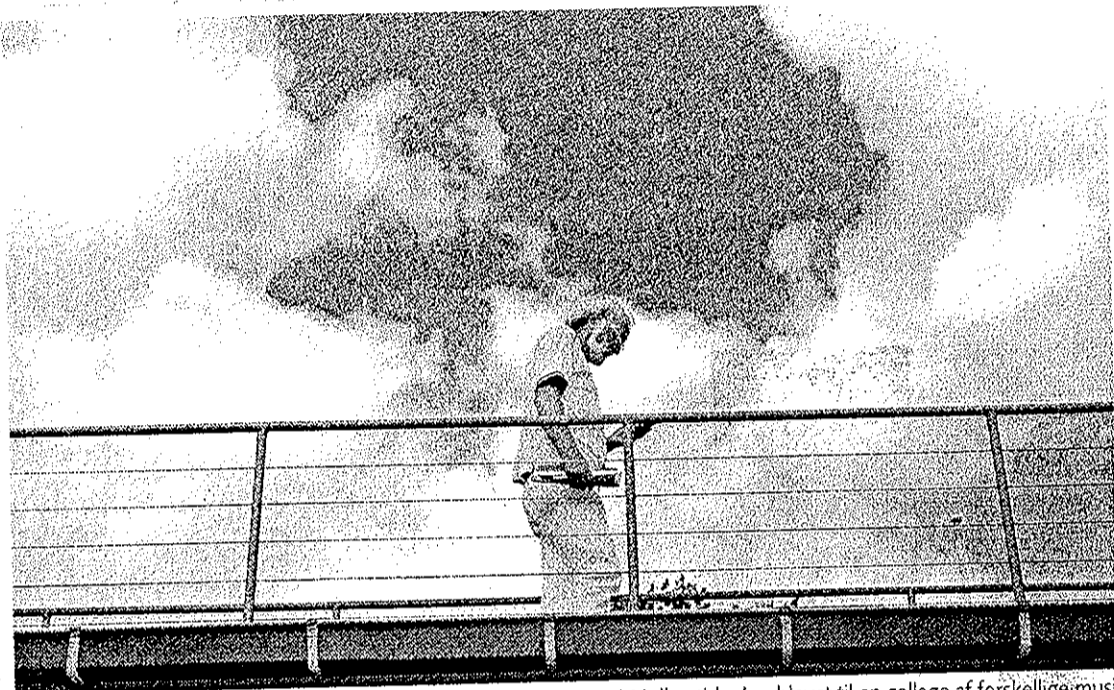

POLITIKEN

FOTO: MICHAEL MOTT LAU/PR

**Tugt og utugt
som opera
i Århus Festuge**
2. SEKTION side 4

Politiken 31/9-2004

ØREÅBNER. Operaversionen af romanværket om 'Tugt og utugt i Mellemtiden' er blevet til en collage af forskellige musikalske udtryk, hvilket gjorde oplevelsen til en stor overraskelse for forfatteren Svend Åge Madsen. – Foto: Rasmus Båaner

Et rablende galt projekt

En rablende ide om at lave en opera ud af Svend Åge Madsens gigantiske romanværk 'Tugt og Utugt i Mellemtiden' er ført ud i livet. Romanens har stadig meget at fortælle — om kærlighed og hævn.

Opera

Af Anne Bech-Danielsen

En morgen tilbage i 90'erne fik forfatteren Svend Åge Madsen et lille prik på skulderen nede ved sin lokale bager.

»Vi er nogle stykker, der har tænkt os at sætte 'Tugt og Utugt i Mellemtiden' op som opera«, sagde en mand til ham, sådan hen over kanelnegle og spanske landbrød.

Og den århusianske forfatter, hvis roman om Mellemtiden er en tobindskolos på 6-700 sider med et personregister så langt som dertil, nikkede bare venligt:

»Jaja. Det lyder sjovt ...«.

I disse dage løber en færdig operatrilogi, bygget over det vældige romanværk, over scenen på Helsingør Teater i Den Gamle By i Århus, og det ambitiøse og ud over alle grænser optimistiske projekt er blevet modtaget af en flok anmeldere, der elsker langt mere, end de tugter.

Også Svend Åge Madsen er glad for operaen, som han har set og hørt ved den første maratonopførelse i søndags af alle operaens tre dele.

»Jeg syntes, projektet lød umuligt, da jeg hørte om det, men det var jo voksne mennesker ...«, smiler Svend Åge Madsen, der ikke selv har været med til at presse romanen ned i librettoformat — han blev spurgt, men følte ikke, at han ville være den rigtige til at gøre det:

»Det var indlysende, at der skulle skæres meget, og jeg følte, at jeg ville være meget dårlig til at gøre det. Men jeg ville måske også ha-

nyt drama, der foregår med publikum vandrende rundt i byens rum — og altså i operatrilogien.

Velegnet til opera

Både Svend Åge Madsen og David Riddell, der har fulgt operaen, fra 1. del lå klar til opførelse i 1998, synes, at romanens underfundighed og tone er fulgt med over på noder og sang.

»I virkeligheden egner romanen med alle dens følelser og med dens motiver som hævn og kærlighed sig godt til opera. Opera er jo følelser«, siger David Riddell.

Hvor Svend Åge Madsen i sin roman med egne ord skal benytte sig af »et større teknisk apparat« for at skabe det store følelsesudtryk, så klarer operaen det »af natur«, mener han.

70'er-fortællingen holder vores liv og vores måde at leve med hinanden på op i strakt arm, så vi kan smile, ryste på hovedet, undres og gyse — og det er stadig aktuelt, vurderer forfatteren.

»Jeg ville gerne med romanen have læserne til at undres og forbløffes over den verden, vi lever i. Jeg ville både have begejstringen med over alt det, vi har fundet på — og skrækken over alt det ubehagelige. Og det gælder stadig«.

At en opera nødvendigvis — og så selv om den varer sammenlagt over syv timer — må udelade elementer fra romanens handling, generer ikke ham, der har skrevet den:

»Man forventer jo ikke at få en roman, når man går til opera. I stedet får man det sceniske, musikken og sangen«, forklarer forfatteren, der ikke længere selv

»Det er nærmest en øreåbner, fordi det har karakter af en musikalsk collage af forskellige udtryk — fra persisk marked til salmesang«, siger Svend Åge Madsen, og David Riddell mener, at alle kan få noget ud af operaen, hvis de bare har »en vis erfaring med livet«.

Selv har dirigenten måske haft mere brug for sin musikalske erfaring: Musikken »skulle gerne være let at lytte til«, men den er hundehamrende svær at spille og dirigere. Trilogien opføres samlet to gange over tre dage i den kommende uge.

anne.bech@pol.dk

'Tugt og utugt i mellemtiden',
Den Gamle By, Helsingør Theater, del 1, 2 og 3 denne fredag, lørdag og søndag og tirsdag, onsdag og fredag næste uge. Billetter i Musikhuset, tlf. 89 40 40 40.

Tugt og utugt,
1. del: 'Skabt af fravær og intet'

♥♥♥♥♥

Komponist: John Frandsen
Første del af John Frandsens Århus-opera efter Svend Åge Madsens roman har skiftet scenografi og instruktion hele to gange. Den er stadig den scenisk mindst konsekvente, men musikalsk den mest veloplagede og sprudlende del af 'Tugt og utugt i Mellemtiden'. (tm)

Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus.
Til 10. september

Tugt og utugt,
2. del: 'En fremmed i sin egen krop'

♥♥♥♥♥

Komponist: John Frandsen
Anden del af John Frandsens Århus-opera har en forrygende grotesk-humoristisk begyndelse, enkle virkningsfulde kulisser og et roligere tempo end 1. del. Scenisk den mest vellykkede del af trilogien. (tm)

Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus.
Til 10. september

Tugt og utugt,
3. del: 'Den sidste sten'

♥♥♥♥♥

Komponist: John Frandsen
Tredje del af John Frandsens Århus-trilogi er skinnende smuk i sin gennemkomponerede musik. Her falder brikkerne i den myldrende fortælling på plads med ikke mindre end fire lykkelige og én ulykkelig slutning. Med over tre timers spilletid er denne del trilogiens længste. (tm)

Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus.
Til 10. september

Fra Kristeligt Dagblad

Tugt og utugt til tiden

OPERA: Der er otte timers "Tugt og utugt" i Århus, seriøs opera med en ustyrligt morsom undertone

Af Evanthore Vestergaard

Wagners "Ring" varer fire aftener, Stockhausens "Licht" syv dage - John Frandsens nye opera "Tugt og utugt i mellemtiden" knap otte timer. Den kunne opleves i Helsingør Theater i Århus i søndags mellem kl. 11 og 23. Bortset fra den voldsomme volumen har Wagner, Stockhausen og Frandsen ikke meget tilfælles. Det skulle da lige være fortællingen hos Wagner og formeksperimentet hos Stockhausen.

"Tugt og utugt" er skrevet på, hvad der må siges at være forfatteren Svend Åge Madsens egentlige gennembrud i 1976. Historien fortælles fra fremtiden, foregår i 1960'ernes Århus, men flytter sig ustandseligt i tid, sted og handling med et persongalleri med mytiske navne.

Et plot af Danielle Steele er vand ved siden af. Jo mere man trænger ind i historien, des længere synes der at være. Der er mange slutninger, og mange af dem stiller flere spørgsmål end giver svar.

Heldigvis har de tre librettister Niels Pihl (også instruktør), Lars Ole Bonde og Frandsen selv skabt et koncentrat af Madsens 700 sider lange tekst - ellers ville operaen have været mellem 60 og 100 timer. Men man har bevaret de utallige genrer, romanen bevæger sig i: Det er en krimi, en kærlighedshistorie, et drama, et tidsbillede, erindring og spådom; moral, umoral og dobbeltmoral florerer - vi har også at gøre med en slags opgør med ligegyldighed og umenneskelighed.

John Frandsen, en af 1950'ers generationens mest fremtrædende og betydelige danske komponister, fik bestillingen i 1996, og første del af "Tugt og utugt" havde premiere i 1998. I 2000 kom planmæssigt anden del, men så løb Frandsen ind i to modsatrettede problemer: Han fik en halv opera stjålet fra sin pc, og han fik bestilling på en helaftensopera til Det Kongelige Teater. Altså

måtte "Tugt og utugt" vente, og først i søndags havde tredje del urpremiere.

Frandsen har aldrig været til de store eksperimenter, hvad angår selve tonesproget. Hans musik er særdeles velkomponeret, og han er god til eskapader i det formæssige, både i den store sammenhæng og i detaljen. Der er sjældent tale om ørehængere, men på en eller anden måde lyder hans musik godt. Alt sammen forhold, der gør ham oplagt til opgaven som "Tugt og utugts" komponist. I denne opera bolttrer John Frandsen sig i alle mulige stilarter, og ikke sjældent får man fornemmelsen af, at man har hørt musikken før. På den måde bevare han Madsens kalejdoskopiske, undertiden arkaiske stil, og musikken understreger romanens afgørende humor og giver de store dramatiske øjeblikke en ironisk drejning.

Jeg ved ikke, hvor tilsigtet det er, men jeg opfatter herrerollerne i "Tugt og utugt" hjælpeløst latterlige (kulminerende i fire politibetjente iført nissehue og solbriller og dansende cancan), medens kvinderne er de mere tænksomme, agerende, problemshooters. Også dette understreger musikken glimrende med Frandsens pendant til Wagners ledetoner, en slags ledsageinstrument til flere af personerne. Alt i alt et værk, som ikke blot handler om noget tidstypisk, men netop derfor selv er tidstypisk og - med al respekt - nok har mere at sige vor tid end fremtiden.

"Tugt og utugt" opføres af Århus Sommeropera en institution, der i midten af 1990'erne fik mod til at kaste sig over ny dansk musikdramatik, bl.a. fordi den daværende kulturminister gav ny dansk musikdramatik en betydningsfuld saltvandsindsprøjtning. Kernen er Randers Kammerorkester og ledelsen, David Riddell og Lars Ole Bonde, har en eminent evne til at "caste" forestillingerne. Det lykkes at engagere sangere, der i forvejen har bevist deres værd og som har overskud til at arbejde under stramme vilkår.

Således også i "Tugt og Utugt". Måske lader jeg mig forblænde af den kønskonflikt, jeg ser, men det forekommer mig, at kvinderne er bedst. Pia Schnack, Dor-the Elsebet Larsen og Liv Oddveig Midtmageli får budskaberne ganske glimrende gennem spændingsfeltet mellem den meget seriøse kultur, som operasang er og det ustyrligt morsomme, der er hele forestillingens undertone. Men herrer som Jesper Mikkelsen, Jens Bruno Hansen og Jens Krogsgaard gør også et propert arbejde - især hvis de typer, de udstiller, virkelig skal være så umanerligt naive.

Randers Kammerorkester er bedre, end det ofte høres til dagligt. Det er tydeligt, at her har man at gøre med et værk, alle brænder for og kan lide at arbejde med.

Århus Sommeropera. Tugt og utugt i mellemtiden. Musik: John Frandsen. Instruktion: Niels Pihl. Scenografi: Karin Seisbøll. Randers Kammerorkester. Spilles igen 3. til 10. september. Det anbefales at opleve hele værket - det kan ske over tre aftener.

kultur@kristeligt-dagblad.dk

Som at være der selv

Mere end syv timers musik! Og bagefter har man Århus i både hovedet, ørerne og overalt omkring sig. I søndags holdt Århus Sommeropera maratonpremiere på 'Tugt og utugt i Mellemtiden', John Frandsens operatrilogi, der bygger på Svend Åge Madsens roman.

Århusopera

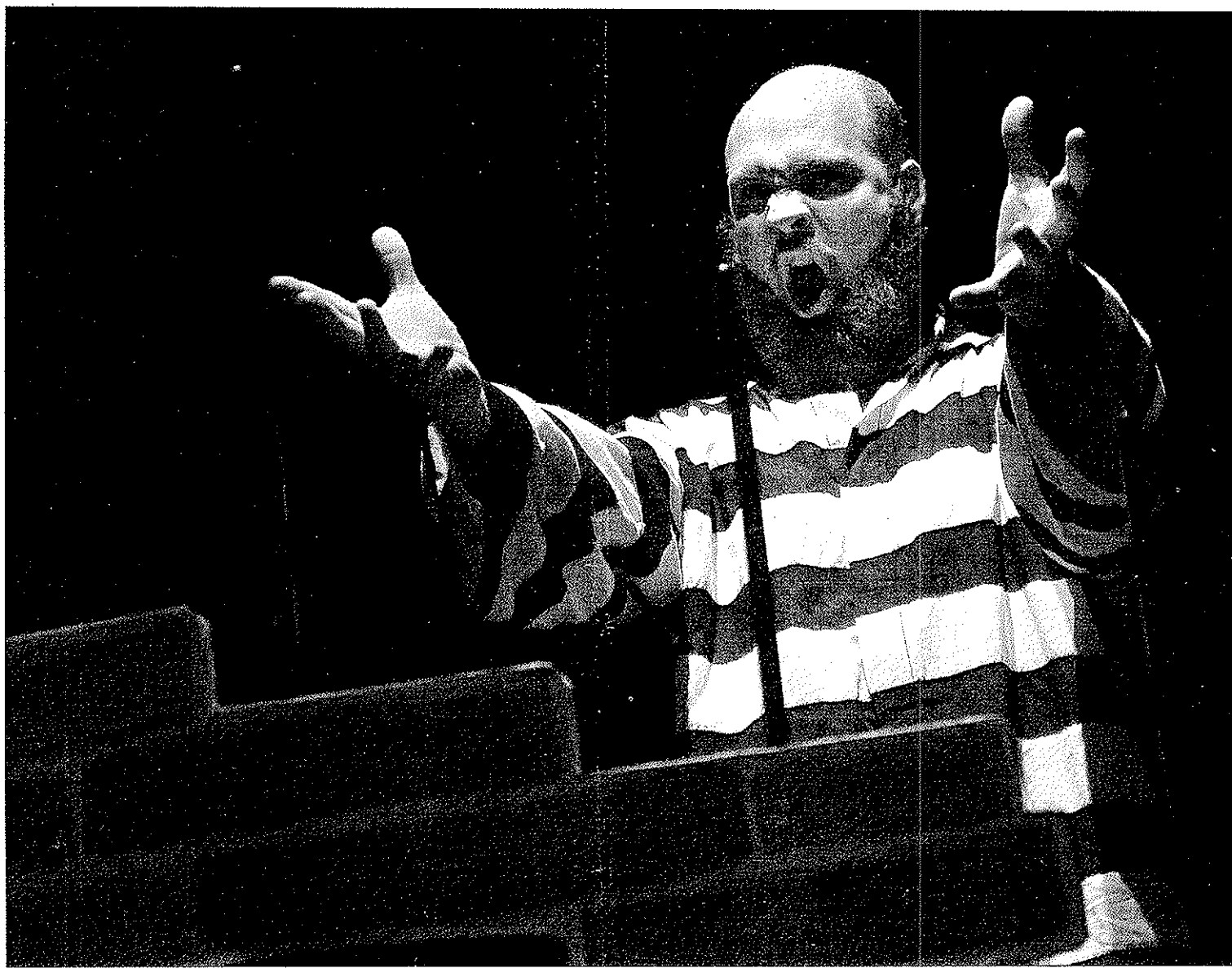
For operaelskere har der i nyere tid været et par rigtig gode grunde til at tage til Århus. Der har været den samlede 'Ring' på Den Jyske Opera – en ambitiøs Wagnerskylle og en massiv udfordring, der først nu tages op af Det Kgl. Teater. Og så har der, som det sjoveste, hvis man spørger mig, været Århus Sommeroperas dumdristige, ja, i grunden umulige, men superoptimistiske og derfor så meget desto mere elskelige projekt: 'Tugt og utugt i Mellemtiden'. En operatrilogi med et fuldstændigt vanvittigt antal personer bygget på en mere end 700 sider lang roman – og så ellers forsøgt klemmt ned i kammeroperaformat med et 15 mands orkester!

Operaen er blevet skabt bid for bid af komponisten John Frandsen, der i mellemtiden fik travlt med 'I-K-O-N' til Det Kgl. Teater, hvorfor det hele på et tidspunkt forskubbete sig. Men stykke for stykke har man ikke desto mindre ufortrødent præsenteret dette *work in progress* for et undrende, grinende og nydende publikum. Siden trilogiens første del gik over Helsingør Theaters bittelille scene i Den Gamle By, har det været noget særligt hver anden sommer at tage til Århus for at følge med i Frandsens århusianske melodrama baseret på Svend Åge Madsens myldrende halvfjerdsroman fra slutningen af Mellemtiden – det vil sige fra de sidste år før det årtusindeskifte, der nu er passeret.

METAPLANERNE bunker sig op, mens virkelighed og fiktion smelter sammen i et operaprojekt, der nu, seks år efter det blev lanceret, er ført til ende.

Madsens roman var en samtidsroman, da den blev skrevet i midten af 1970'erne. I dag er den et stykke litteraturhistorie, men dens fortæller er Ato Vari, en skikkelse fra det, der for os i dag er fremtiden. Og så sidder man der på publikumsrækkerne i det lille Helsingør Theater og kigger op på scenen, hvor en mandstor buste af Svend Åge Madsen fylder scenerummet, mens manden selv sidder lige to rækker bag en og kigger med på en opera, der foregår både oppe på scenen og nede blandt publikum. Det har han trofast gjort til hver eneste premiere, siden første del blev spillet første gang i 1998. Og der er så meget Århus i den opera, at man synes, det hele bare fortsætter, når man bagefter, ør og øm i opleveapparatet, går ud af teatret.

Alle kneb, inklusive gammel-dags totalteater fra den sene Mellemtid, har været taget i brug for at få puslespillet til at gå op, og efter den samlede ma-

HÆVNER. Tugthusfangeren Ludvig Alster er hovedperson i Svend Åge Madsens vidtløftige historie om tugt og utugt i mellemtiden, som komponisten John Frandsen har komponeret. Den vrede fange, der kun tænker på at få hævn, synges af Søren Mulvad. – PR-foto

Tugt og utugt

- Ny dansk opera i tre dele af komponisten John Frandsen (født 1956) efter Svend Åge Madsens roman.
- Første del blev uropført på Aarhus Sommeropera i Den Gamle By i 1998 med Kasper Bech Holten som instruktør og scenografi af Marie i Dali.
- I 2000 blev 2. del uropført med Niels Pihl som instruktør og Karin Seisbøll som scenograf. Det nye makkerpar gav 1. og 2. del en revideret, samlet nyopførelse i 2002.
- Ved dette års opførelser afsluttes trilogien, der hele vejen igennem har haft David Riddell som dirigent for Randers Kammerorkester. Hele trilogien blev vist som operamaraton i søndags fra kl. 11 til kl. 23.
- John Frandsen har tidligere skrevet flere operaer, bl.a. 'Amalie' om forfatterinden Amalie Skram, der er udgivet på cd. Sidste år havde John Frandsens helaftenoperaen 'I-K-O-N' premiere på Det Kgl. Teater. (tm)

ratonopførelse af trilogien i søndags var det svimlende om aftenen at gå gennem Århus og se det hele igen. Alle de åstæder, der betyder noget i Madsens og Frandsens trefløjede operafor-tælling.

Det er fuldstændig som at være der selv, om jeg så må sige. Graven, hvor man må antage, at værtshuset Gravens Rand gemmer sig. Agnete og Havmanden, hvor Øreløs slog Bernhards far ihjel. Rådhusårnet, på hvis top den unge, vrede, revolutionære Christian og læderjakken Uwe har deres tvekamp på liv og død, fordi begge elsker indvandrer-pigen Lilaioimai. Det hele er plukket lige ud af virkelighedens Århus. Alt det, der skaber romanen og operaen, og som gør, at fortællerskikkelsen fra fremtiden, Ato Vari, er så fascineret af Århus i 1970'erne, at han allerede midtvejs i foretagendet springer ind i sin egen operafor-tælling – iført paryk, briller og hjemmejakke, så det godt kan være, han kalder sig Dr. Monikke, men så ingen nede på publikumsrækkerne er i tvivl om, at han er Svend Åge Madsen.

HELE VEJEN igennem har skuespilleren Ulf Stenbjørn været Ato Vari, dette kølige, ligevægtige, stålblanke atom af en fortæller, der til at begynde med

står uden for det hele, men som opgiver sin afbalancerede ro til fordel for det varme, dunkende, stinkende, lykkelige liv blandt de mellemtidsmennesker, han kommer til at holde så meget af.

Stenbjørns Ato Vari bliver til psykiateren Dr. Monikke. Og så-dan har næsten alle medvirken-de i 'Tugt og Utugt' flere roller at tage sig af. Der er gjort en dyd ud af en nødvendighed for at få det madsenske personmylder realiseret på Helsingør Theaters lillebitte scene, og da instruktøren Kasper Bech Holten i 1998 lagde ud med første del, brugte han det til at lave teatersport i operaen. Da så Holten gik til Det Kongelige Teater og blev operachef, overtog Niels Pihl, og første del genopstod – med ny scenografi – som en aflagens af sig selv, kunstigt postulerende med scenografiens multifunktionelle og ikke det mindste mellemtidsagtige pyramideklods.

Den er nu fjernet, ligesom en pinagtig fællessang blev skrevet ud af trilogiens midterdel undervejs. Undertegnede skrev faktisk, at det var, hvad man burde gøre. Nogle gange er det lige før, man tror, kunstnerne lytter til os anmeldere. Nå, i hvert fald viste første del sig ved den samlede opførelse søndag at være vendt tilbage i retning af Holten's teatersport, mens anden del

heldigvis har fået lov at beholde sine enkle, velfungerende sætstykker. Præget af halvfjerdsratmosfære med velour, trompetbukser og sækkestole er bevaret, selv om graffiti på kulisserne forvirrer.

FA ANDRE figurer end Ato Vari har været gennemgående. Først og fremmest barytonen Søren Mulvad som hovedpersonen Ludvig Alster, der er blevet uretfærdigt dømt for mord, inde-spærret – og som nu vil have trefoldig hævn over dommeren, journalisten og politimanden, der ødelagde hans liv. Han hævner sig på en af dem i hver af trilogiens dele, og ved premieren på tredje del var turen kommet til politimanden Thomas Ard.

Mens Ard i Jesper Mikkelsens skikkelse var vokset i statur til et niveau, hvor han blegfed og hændergnidende var i stand til at forløse afsløringen af sin gennemgribende ondskab, var Mulvad fortsat ikke til at forstå. Han synger med et meget dominerende forte, et enormt vibrato og en tekst fuld af forvredne vokaler, og dermed går mange afgørende pointer i teksten tabt, hvis ikke man på forhånd er fortrolig med librettoen. Til gengæld er Mulvads sceniske fremtræden stærk. Udpræget fysisk og gri-bende dramatisk. Han er en stærk skuespiller på en scene, og i bokse- og brydekampe giver han komedien præg af action.

Fra del til del går busten af Madsens hoved mere og mere i stykker. I tredje del er den aldeles splintret, hvad man nok kan se forklaringer på, og den ender med at udgøre de sten, der bruges til at mure Ludvig Alster inde under åen i Århus. Dette er hans eneste mulige endeligt, siger programmet, og den kan man så bygge på.

Men der er masser af andre ender, der skal slås knude på i tredje og sidste del, som derfor er nødt til at præsentere ikke mindre end fire lykkelige slutninger i rap! Endnu et problem, der gøres til en dyd, mens forløsende

penge daler ned fra loftet, børn finder deres rette forældre, og elskende får hinanden i enden.

Jeps, 'Tugt og utugt' er vaskeægte melodrama. Det er John Frandsens erklærede mål at udfylde hullet mellem elitær Per Nørgård og populær musical. Med farverige partiturer – endda gennemkomponeret a la Wagner i den flimrende smukke og strømmende tredje del – lykkes det ham. Hans sødmefulde melodier er på kanten af det skamløse. Smittende i deres smukke gestus. Dermed slår de musikalsk bro mellem humor, ironi og store følelser, og en af trilogiens største forcer er, at den er i stand til at forbinde sort alvor og skinnende ren komik.

SANGERNE OG andre detaljer i produktionen burde man gå i dybden med. Det er her ikke plads til. Men nævnes må og skal det, at sangernes niveau efter et dyk undervejs, hvor blandt andre Helene Gjerris forlod produktionen, nu er oppe på et flot niveau. Der har været udskiftninger undervejs, men med blandt andre en Jens Bruno Hansen i skurkerollerne som Øreløs og Langemand er niveauet blevet højt. Han er lige så skræmmende god, som Lars Thodberg Bertelsen er velcastet i partiet som den noble, borgerligt velovervejede Bernhard Aftenbakke (altså, jeg elsker Svend Åge Madsens navne med deres halvkvædede symbolik!).

Som overlærer Einvald Deyk har Jens Krogsgaard ikke forgænger Ole Hedegaards suveræne karakterspil at trække på. Til gengæld har han en smuk lyrisk tenor at kompensere med. Ingen af de øvrige medvirkende er dårlige, mange er glimrende, selv om de generelt synger for kraftigt til det lille rum. Og så ville det være en skam ikke at fremhæve endnu en veteran, nemlig Carl Christian Rasmussen, der i det store parti som dommer Deden spiller så smukt skuespil, at hans resignerende idealistiske figur, fornemt fulgt

dsen har lavet om til en opera i tre

af tonerne fra et nobelt valdhorn, forbliver prentet i erindringerne.

John Frandsen har skabt smuk og effektiv musikdramatik, der med personlige ledemotiver og en tilsvarende personfikeret brug af instrumenter hjælper lytteren på vej i det myldrende madsenske univers. Og dirigent David Riddell og hans musikere spiller den formidabelt. Klart og forførende. I alt syv en halv times musikdrama er det endt med, hvis man regner en pause i hver forestilling med. Det svarer sådan rundt regnet til halvdelen af Wagners 'Ring'. Ikke så lidt! Maratonpremierer på den samlede trilogi varede således fra kl. 11 formiddag til efter kl. 23 om aftenen, med pauser mellem forestillingerne, selvsagt. Men som min sidemand sagde: »Vi er jo ikke tøsedrenge, vel?«. Et jysk og meget operabegeistret statement, der uden videre kunne have været udskiftet med et: »Det var det hele værd!«. Alene det, at tredje del med sine tre timers spilletid ikke føltes en bid for lang, siger meget om projektets succes.

THOMAS MICHELSEN
thomas.michelsen@pol.dk

Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus: Tugt og utugt i Mellemtiden af John Frandsen.
Tekst af Kasper Bech Holten, John Frandsen, Niels Pihl og Lars Ole Bonde efter Svend Åge Madsen.
Iscenesættelse: Niels Pihl.
Scenografi: Karin Seisbøll.
Musikalsk ledelse: David Riddell.
Medvirkende: Søren Mulvad, Jan Flemming Jensen, Jesper Mikkelsen, Carl Christian Rasmussen, Jens Bruno Hansen, Lars Møller, Bo Kristian Jensen, Pia Schnack, Liv Oddveig Midtmagelig, Dorthe Elsebet Larsen, Nanna Hovmand, Ingrid Aareskjold, Jens Krogsgaard, Lars Thodberg Bertelsen og Ulf Stenbjørn. Trilogiens dele opføres hver to gange fra 3. til 10. september.

Jyllandsposten 31/8-2004

Operaly over festugen

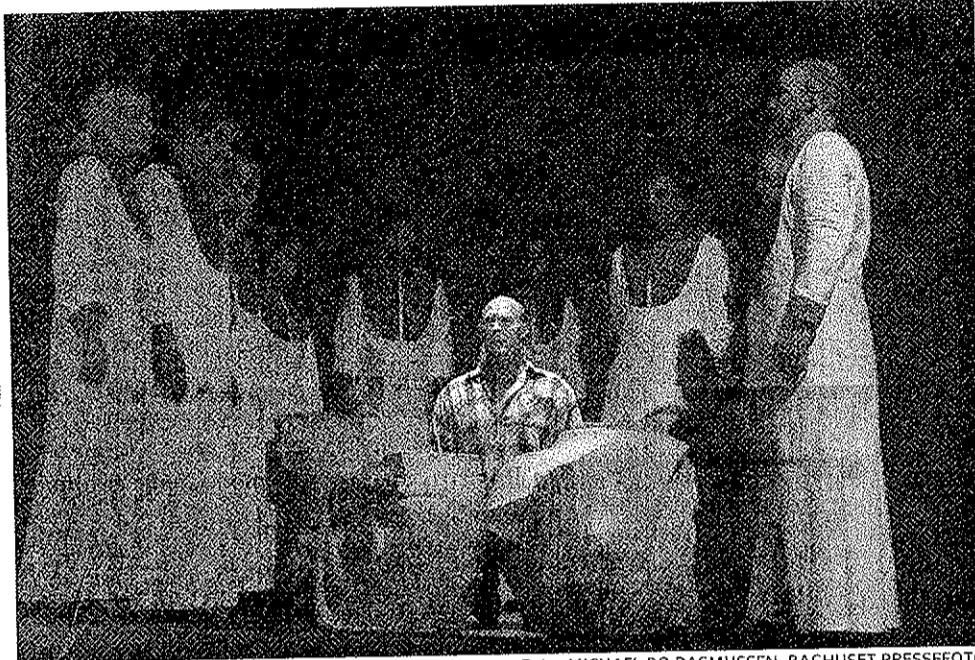

Foto: MICHAEL BO RASMUSSEN, BAGHUSET PRESSEFOTO

Aarhus Sommeropera har færdiggjort sit imponerende projekt med John Frandsens "Tugt og utugt i Mellemtiden" efter Svend Åge Madsens Århus-roman. Det er blevet en forfriskende, underholdende og udbytterig forestilling på over 12 timer. En triumf.

OPERA

Af JOHN CHRISTIANSEN

Helsingør Theater Århus:
**TUGT OG UTUGT
I MELLEMTIDEN**
Af John Frandsen
Efter Svend Åge Madsen
Aarhus Sommeropera
Første del spilles den 3. og 7., anden del den 4. og 8. og tredje del 5. og 10. september

■ Det var dejligt befriende at følge den endelige udgave af Aarhus Sommeroperas store operaprojekt. Man blev begavet underholdt og morede sig, mens

man oplevede, hvordan seriøst ment og kunstnerisk udført (musik)teater giver perspektiver ud over teateraftenen.

I dette tilfælde må man sige teaterdagen, for denne første søndag blev alle tre dele af "Tugt og utugt i Mellemtiden" opført samlet fra klokken 11 formiddag til hen imod halv tolv om aftenen. I de næste dage spilles hver del for sig, og hver del kan stå alene, men har man tiden, giver det ekstra udbytte at følge hele historien.

Spilletiden søndag var altså den samme som for Wagners "Valkyrien" og "Ragnarok" – den længste del i "Ringene" – tilsammen. Alligevel syntes publikums medlemven kun at blive skærpet.

Imponerende

Der blev ydet det imponerende. John Frandsens partitur er krævende og giver ikke sine musikere ro, men Randers Kammerorkester spillede alligevel koncentreret og indædt godt til det sidste. David Riddell dirigerede med et kolossalt overblik og sans for detaljerne. Sangerne har flere

partier, og dog hørte man til det sidste en forbausende stemmefriskhed, hvortil kom spilleglæden, som slog gnister.

Det er samlet et dygtigt hold af unge sangere, som må have fået forøget kunstnerisk ballast af at være med i Niels Pihls spændende og konsekvent gennemførte teaterleg i Karin Seisbølls sprudlende og flytbare scenografi.

Stærkt sangerhold

Søren Mulvad er indelukket stærk i det store parti som Ludvig Alster, der flygter fra fængslet og på en kompliceret måde hævner sig på de tre, som er skyld i, at han blev uretfærdigt dømt for mord. Den første er dommeren, som Carl Christian Rasmussen synger medfølelse nuanceret. Den anden er journalisten, som er fængslende nybesat med Liv Oddveig Midtmageli. Endelig er der politimesteren, som Jesper Mikkelsen spiller og synger med kraft og snert.

To åbenlyse talenter, tenoren Bo Kristian Jensen og barytonen Lars Møller, mødes i deres fælles og forståelige interesse for Pia

HOS DE UNDERJORDISKE – Søren Mulvad som Ludvig Alster.

Schnacks Lilaiomai. Jens Bruno Hansen i diverse skurkeroller og Jens Krogsgaard er også stærke som parret, som efter en færdselsulykke kommer til at dele identitet. Når den ene sover, drømmer han den anden tanker. Dorthe Elsebet Larsen og Lars Thodberg Bertelsen er det mere borgerlige islat, som kommer os ved. Sangerlisten uden et eneste svagere led afrundes af Jan Flemming Jensen, Nanna Hovmand og Ingrid Aareskjold.

Kunstnerisk triumf

Og så er det herligt, når Ulf Stenbjørn som Ato Vari (eller Svend Åge Madsen) med vel anbragt understatement sætter spillet i 1970'ernes Mellemtid i Århus i gang og følger det.

Førstedelen med den friske banegårdsscene er blevet strammet lidt op og revideret som følge af erfaringerne med den nye slutdel, som er blevet en time længere end forventet. Komponisten har haft så meget på hjerte, lidt for meget til slut, og alligevel er det helt forfriskende at se og høre en stribe af happy ends med en musik fuld af (selv)ironi og en snart grotesk, snart fin undertone.

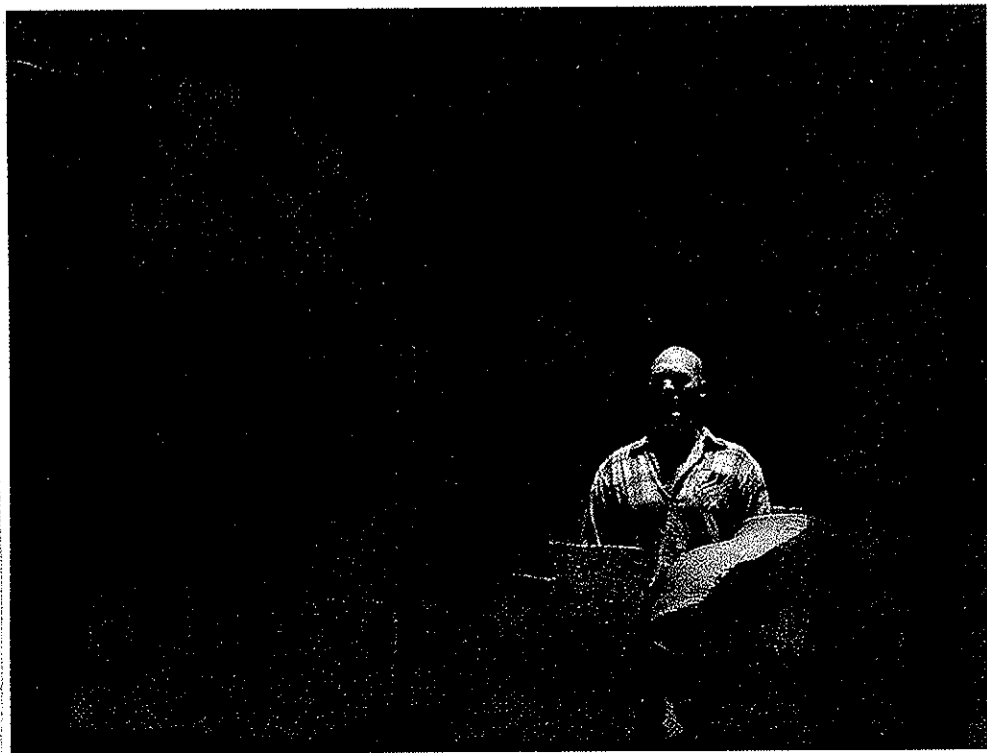
John Frandsen skriver i det fyldige programhæfte, at man skal vove at være banal. Hans musik er det ikke i en negativ forstand, men den er let at gå til og fordøje både for et bredt og for et sagkyndigt publikum. Den er afvekslende på trods af, at trilogien er så lang som to Wagner-operaer. Den har stadig teaternerve, den er snart vittig, snart karsk, men også eftertænksom og atmosfæreskabende.

"Tugt og utugt" er en kunstnerisk triumf for alle implicerede.

john.christiansen@jp.dk

Berlingske Tidende 27

Ugens uundgåelige

Roser til maratonopera

Af Peter Nørskov

livetibyen@stiften.dk

ÅRHUS: Opera-publikummet i Århus har igen bevist, at det er gjort af et særligt stof. 250 af slagsen havde søndag løst billet til maraton-opsætningen af "Tugt og utugt i mellemtiden" baseret på forfatteren Svend Åge Madsens murstensroman fra 1976. Og ingen så, 12 timer efter at de første gang satte sig tilrette i teatermørket, ud til at have særligt travlt med at komme ud til det ventende og velforjente glas vin i Helsingør Theaters foyer.

Hovedpersonen Ludvig Alster satte ved 23-tiden punktum for opera-krimien ved at

mure sig inde i en grotte ved Århus A.. Da var det cirka et halvt døgn siden, at publikum i operaens første scene havde oplevet ham flygte fra Horsens Tugthus for at sætte kursen mod Århus. Publikum kvitterede for sangernes og musikernes kraftpræstation med et maraton-bifald, der truede med at slå revner i det gamle agtværdige teater.

- Jeg synes nu, at du skulle have været på scenen under fremkaldelserne, sagde en begejstret kvinde til forfatteren Svend Åge Madsen, da den sikkert tiltrængte vin blev skyllet ned.

- Jamen, jeg har jo ikke lavet noget, lød det beskedne svar. - Jeg havde faktisk ikke tro-

et; at jeg i den grad ville lade mig rive med. Også for mig er der ting, der er faldet i hak ved at se operaen, betroede Svend Åge Madsen avisen, mens han stadig havde travlt med at hørte kommentarer fra forbi-passerende.

Også komponisten John Frandsen havde svært ved at lande ovenpå oplevelsen.

- Det er helt uvirkeligt, at det nu er vel overstået. Det er en meget stor dag for mig, sagde John Frandsen, for hvem søndagens premiere på tredje akt samtidig markerede afslutningen på et 10-årigt projekt.

- Det er lidt, ligesom når ens barn flytter hjemmefra. Nu skal operaen ud at leve sit

eget liv, og det er tid for mig at give slip, sagde en lettet og tilfreds Frandsen, der snart tiltræder en stilling som huskomponist hos Sjællands Symfoniorkester. Inden da skal han dog lige lægge sidste hånd på et musikalsk eventyr baseret på H. C. Andersens "Skyggen", som skal ur-opføres i Oslo næste år i april i anledning af H.C. Andersens-året.

Selv om begejstringen var fremherskende, så var der dog enkelte hos publikum, der udtrykte bekymring for morgendagen. De hårde træbænke i Helsingør Theater - nogle af dem uden ryglæn - er ikke de mest bekvemme til en maraton-forestilling.

★★★★★

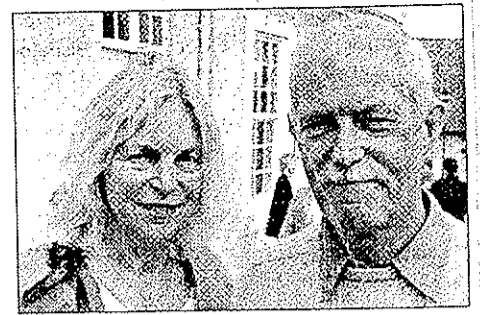
Bente Sahlberg,

Ramløse: - En både fremragende og spændende forestilling. Og hvilken herlig idé at omforme en krimi til opera. Det har bestemt ikke været nogen let opgave at lave en opera ud af den svære roman.

★★★★★

Henrik Krüger,

Ramløse: - Alle gør det fantastisk flot. Det er nogle gode, unge sangere, som vi kommer til at høre meget mere til i fremtiden. De har allerede udviklet sig kolossalt, siden vi hørte 2. akten for et par år siden. De er kommet på en meget svær opgave, for hverken Svend Åge Madsen eller John Frandsen har gjort det nemt for dem. Det var hårdt at sidde så mange timer på en træbænk uden ryglæn, men jeg glemte faktisk torturen undervejs.

★★★★★

Liv Tind

Hauch, Østbirk:

- Det har været en ekstrem god og sjov oplevelse at få hele trilogien serveret på én gang. Både sangere og musikere gør det fantastisk, scenografien er flot, og overgangene mellem scenerne forløber meget elegant.

★★★★★

Morten Hauch,

Østbirk: - Det er mange indtryk at kapere på én gang. Og jeg vil sige, at hvis ikke jeg havde haft teksten at følge med i, så var der nok en del, der var smuttet. Det er en historie, hvor det gælder om at være vågen hele tiden. Det har været en lang og hård dag men sikken en kraftpræstation.

★★★★★

Emil Valbak,

3Y på Langkjær

Gymnasium: -

Der er rigtig mange gode elementer i operaen. Den fjerde stjerne får de for humoren og deres måde at inddrage publikum på. Operaen indeholder også mange jazzede ting og musical-elementer. Det trækker ned, at det var meget svært at forstå, hvad hovedpersonen, Ludvig Alster, sang.

★★★★★

Inge Rod,

3Y på Langkjær

Gymnasium: -

Det har været meget underholdende. Handlingen står meget klar, selv om man mister noget, fordi det er svært at forstå, hvad Ludvig synger. Var man undervejs lige ved at falde lidt hen, så var de gode til at finde på noget overraskende, så man igen blev helt vågen.

★★★★★

Ane Fraer,

3Y på Langkjær: -

Romanen er en af mine yndlingsbøger. Og jeg synes, at de har formået både at skabe sammenhæng og få mange detaljer med. Musikken og humoren spiller fint sammen. Det fænger, selv om det har været en lang forestilling. Jeg synes tiden er gået hurtigt, men jeg kan godt frygte lidt for i morgen, for jeg har siddet på en træbænk uden ryglæn og med ikke ret meget plads til benene.

★★★★★

John Frandsen:

Tugt og utugt i mellemtiden, 1-3.

Tekst af Kasper Bech Holten, John Frandsen, Niels Pihl og Lars Ole Bonde efter Svend Aage Madsens roman.

Instruktion: Niels Pihl.

Musikalsk ledelse: David Riddell.

Helsingør Theater, søndag.

1. del opføres 3. og 7.9., 2. del 4. og 8.9., 3. del 5. og 10.9.

Alle forestillinger kl. 19.30.

Et vellykket projekt af både omfang og galskab

Opera

"Tugt og utugt i mellemtiden 1-3". Helsingør Theater

★★★★★

Man forstår den glæde og lettelse, hele Århus Sommeroperas kompagni - spillere som officials - udstrålede, da bifaldet stormede gennem det gamle teater. Stigende i intensitet for hver spillerunde, kulminerende efter tredje. Års indsats i den særlige musikteatersport, som går under betegnelsen "opera-maraton", kronedes nu med succes: Medaljerne var hjemme.

Undervejs siden starten i 1996 er det flere gange blevet til imponerende topplaceringer, og forventninger til kompaniet var da også store denne gang på finalen, 30. august i 2004. De blev indfriet. Og der blev skrevet operahistorie.

Hermed slut for sporten i denne omgang.

Men ikke spøg til side. For har noget været karakteristisk for operaudgaven af den gruelige mellemtidshistorie om den morddømte Ludvig Alsters hævn over dem, der stjål hans liv, så har det netop været, at den også spillede på det humoristiske, på det groteske. Ud over alt det andet, den også spillede på - helt ud i det røstrømsk melodramatiske.

Det har været projektets styrke og måske også dets sva-ge, let studentikose punkt.

Ved maratonopførelsen søndag (tre hele operaer fra kl. 11 til kl. 23) var genhøret med trilogiens to første dele som et møde med en god gammel bekendt. Scenografi og skuespil var næsten som i 2002, velfungerende og velfafprøvet. Man mærkede sikkerheden blandt både sangere og musikere. Få nye var kommet til og faldt fint ind i ensemblet, og som tilhører kunne man næsten synge med på eller svinge med på de "hits", komponisten med jævne mellemrum er så generøs at give plads til.

I de centrale partier genoplevede man en stærkt spillende, men desværre også svært forståelig Søren Mulvad som Ludvig og en meget overbevisende Carl Christian Rasmussen i rollen som dommer Mikkel Deden. Slutscenen i første del, hvor han dømmes sig selv, er uafstyrtelig.

I anden del har Jens Krosgaard med succes overtaget partiet som overlærer af den gamle skole (dem kan der også gå ild i), i drømme forbundet med en stærkt spillende Jens Bruno Hansen som forbryderen Langemand. Jagten på både kærlighed og penge er nu i fuld galop, alle medvirkende bidrager veloplagt, fortælleren Ato Vari må selv ind i handlingen og spille med, Ludvig får sin anden hævn på plads, og politimanden Thomas Ard (igen over-

bevisende sunget og spillet af Jesper Mikkelsen) stiller spørgsmål og arresterer løs.

Nye publikum'er skal endelig tage det hele med. Thi først efter anden hævn sidder man virkelig med spørgsmålet: Hvordan skal dette dog ende?

Tredje del er den længste.

Det har ikke været helt enkelt at få handlingstrådene redet ud, specielt fordi et lag af tvivl, af anfægtelse nu lægger sig ind over hovedpersonen, samtidig med at nye personer kommer til. En times ekstra spilletid er resultatet af de valg, komponist og librettist har foretaget. Efter min mening kunne man have klaret sig med mindre, have været mindre omstændelig undervejs. Som det er nu, bliver især anden akt lang, specielt mod slutningen, hvor man efter domfældelsen af politimanden skal igennem en stribe happy ends og genforeninger. De er på den anden side vigtige for spøgen, humoren, det sentimentale og det groteske. Altså kunne man have reduceret i de under tiden lidt omstændelige samtaler og udredninger tidligere i handlingen.

Men alligevel: Det er både interessant, rørende, grotesk, alvorsfyldt og varmende. Musikalsk gennemkomponeret og med hurtige sceneskift. Der er også i tredje del både hots og hits, indsmigrende sa-

ger og grelt karakteriserende passager. Orkesterpartituret er en oplevelsesrig, billedskabende meddigter til scenens sang, flot spillet af Randers Kammerorkester og David Riddell.

Og de er der alle sammen - på scenen - hver med deres karakteristiske lyde og ledsagemotiver. Vi kender dem nu, kan næsten efterligne deres forskellige parlandoer og faste melodiske vendinger. Ja, vi er næsten kommet i familie siden dengang, det startede.

Århus Sommeropera har - mod alle odds - gennemført et operaprojekt af omfang og galskab langt større end man skulle tro muligt.

Med nogle års forsinkelse nåede man i mål, og det er en utrolig præstation. Det har været en oplevelse at følge projektet og en stor, stor glæde at se og høre det færdiggjort. Bare denne ene gang. Som nu er historie. Der er to opførelser tilbage. De forløber over tre dage. Se dem, hør dem! Få historien på plads!

Ole Straarup

Kammerrosen

Af Lisbeth Stryhn

RANDERS: Der er masser af anmelderroser til Randers Kammerorkester, der har en central rolle i Aarhus Sommeroperas gigant-forestilling - John Frandsens trilogi, der bygger på Svend Aage Madsens roman Tugt og utugt i mellemtiden.

Ved premieren i onsdags opførte orkester og solister nærmest en kraftanstrengelse, som næsten ikke turde være mulig, nemlig samtlige tre operaer på samme dag. Opera fra kl. 11 og formiddagen til 23 aften.

I centrum for kraftanstrengelsen stod Årets Randersborger, David Riddell, der båd-

de er operachef og dirigent for forestillingerne.

I Århus Stiftstidende er overskriften for anmeldelsen: "Et vellykket projekt af både omfang og galskab". Længere nede i teksten uddyber Stiftstidendens anmelder sin oplevelse med ordene: "Det er både interessant, rørende, grotesk, alvorsfyldt og varmende", og om Kammerorkestret skriver han: "Operapartituret er en oplevelsesrig, billedskabende meddigter til scenens sang, flot spillet af Randers Kammerorkester".

I Politiken er begejstringen for den østjyske operaopførelse stor og bruger næsten en hel side på anmeldelsen. Også her bemærker man det

randrusianske kammerorkesters solide indsats med ordene: "Og David Riddell og hans musikere spiller den formidabelt. Klart og forførende".

"Tugt og utugt er en kunstnerisk triumf for alle implicerede", skriver Jyllandsposten og om Randers Kammerorkesters ihærdige indsats hed-

der det: "Der blev rørende. John tur er kræve sine musikere Kammerorkesteret indædt godt vid Riddell kolossalt detaljerne.."

der det: "Der blev rørende. John tur er kræve sine musikere Kammerorkesteret indædt godt vid Riddell kolossalt detaljerne.."

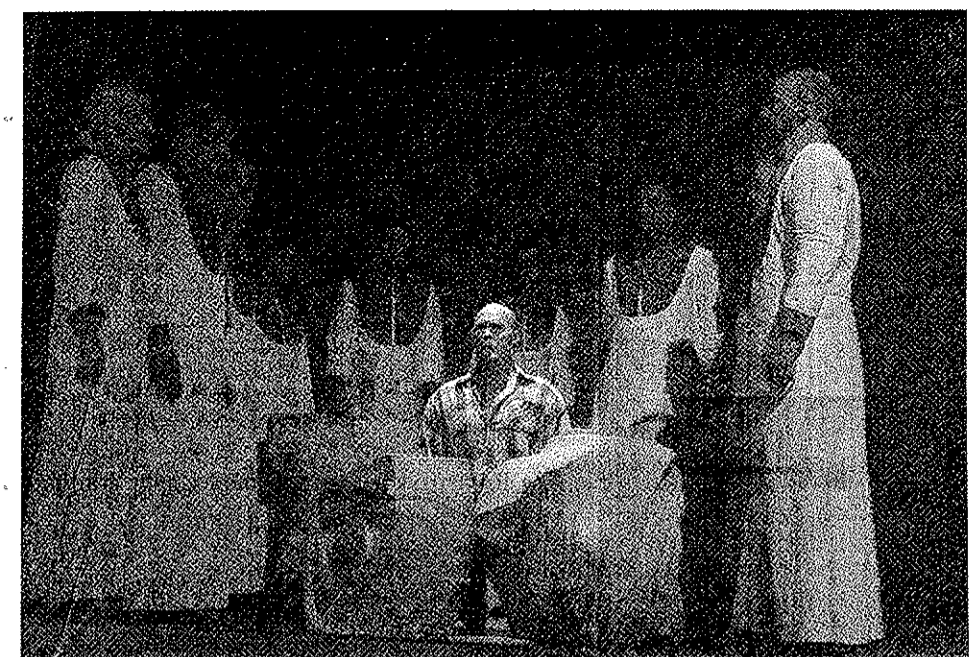

Foto: MICHAEL BO RASMUSSEN, BAGHUSET PRESSEFOTO

HOS DE UNDERJORDISKE –
Søren Mulvad som
Ludvig Alster.

Schnacks Lilaiomai. Jens Bruno Hansen i diverse skurkeroller og Jens Krogsgaard er også stærke som parret, som efter en færdselsulykke kommer til at dele identitet. Når den ene sover, drømmer han den anden tanker. Dorthe Elsebet Larsen og Lars Thodberg Bertelsen er det mere borgerlige islæt, som kommer os ved. Sangerlisten uden et eneste svagere led afrundes af Jan Flemming Jensen, Nanna Hovmand og Ingrid Aareskjold.

Kunstnerisk triumf

Og så er det herligt, når Ulf Stenbjørn som Ato Vari (eller Svend Åge Madsen) med vel anbragt understatement sætter spillet i 1970'ernes Mellemtid i Århus i gang og følger det.

Førstedelen med den friske banegårdscene er blevet strammet lidt op og revideret som følge af erfaringerne med den nye slutdel, som er blevet en time længere end forventet. Komponisten har haft så meget på hjerte, lidt for meget til slut, og alligevel er det helt forfriskende at se og høre en stribe af happy ends med en musik fuld af (selv)ironi og en snart grotesk, snart fin undertone.

John Frandsen skriver i det fyldige programhæfte, at man skal vove at være banal. Hans musik er det ikke i en negativ forstand, men den er let at gå til og fordøje både for et bredt og for et sagkyndigt publikum. Den er afvekslende på trods af, at trilogien er så lang som to Wagner-operaer. Den har stadig teaternerve, den er snart vittig, snart karsk, men også eftertænksom og atmosfæreskabende.

"Tugt og utugt" er en kunstnerisk triumf for alle implicerede.

john.christiansen@jp.dk

Aarhus Sommeropera har færdiggjort sit imponerende projekt med John Frandsens "Tugt og utugt i Mellemtiden" efter Svend Åge Madsens Århus-roman. Det er blevet en forfriskende, underholdende og udbytterig forestilling på over 12 timer. En triumf.

OPERA AF JOHN CHRISTIANSEN

Helsingør Theater Århus:
**TUGT OG UTUGT
MELLEMTIDEN**
Af John Frandsen
Efter Svend Åge Madsen
Aarhus Sommeropera
Første del spilles den 3. og 7., anden del den 4. og 8. og tredje del 5. og 10. september

■ Det var dejligt befriende at følge den endelige udgave af Aarhus Sommeroperas store operaprojekt. Man blev begavet underholdt og morede sig, mens

man oplevede, hvordan seriøst ment og kunstnerisk udført (musik)teater giver perspektiver ud over teateraftenen.

I dette tilfælde må man sige teaterdagen, for denne første søndag blev alle tre dele af "Tugt og utugt i Mellemtiden" opført samlet fra klokken 11 formiddag til hen imod halv tolv om aftenen. I de næste dage spilles hver del for sig, og hver del kan stå alene, men har man tiden, giver det ekstra udbytte at følge hele historien.

Spilletiden søndag var altså den samme som for Wagners "Valkyrien" og "Ragnarok" – den længste del i "Ringene" – tilsammen. Alligevel syntes publikumsmedleven kun at blive skærpet.

Imponerende

Der blev ydet det imponerende. John Frandsens partitur er krævende og giver ikke sine musikere ro, men Randers Kammerorkester spillede alligevel koncentreret og indædt godt til det sidste. David Riddell dirigerede med et kolossalt overblik og sans for detaljerne. Sangerne har flere

partier, og dog hørte man til det sidste en forbausende stemmefrisshed, hvortil kom spilleglæden, som slog gnister.

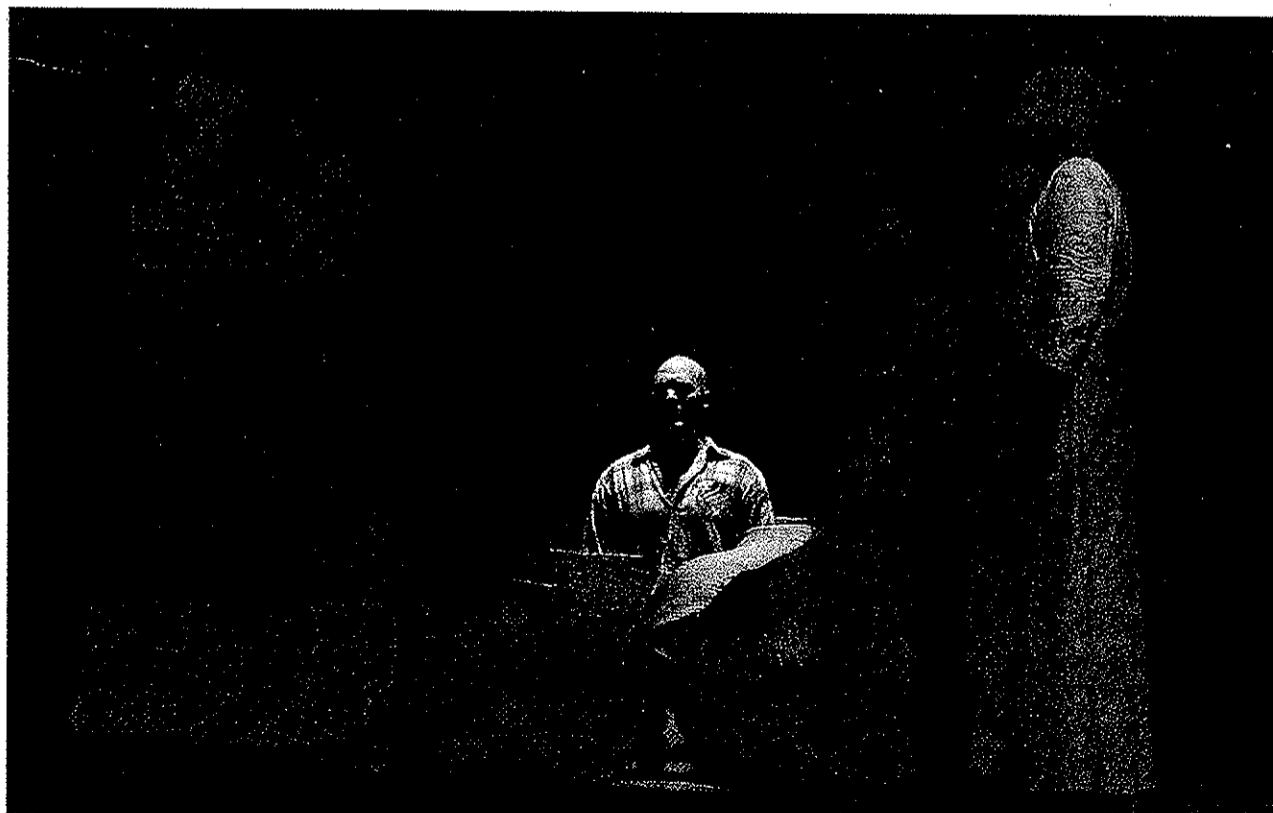
Det er samlet et dygtigt hold af unge sangere, som må have fået forøget kunstnerisk ballast af at være med i Niels Pihls spændende og konsekvent gennemførte teaterleg i Karin Seisbølls sprudlende og flytbare scenografi.

Stærkt sangerhold

Søren Mulvad er indelukket stærk i det store parti som Ludvig Alster, der flygter fra fængslet og på en kompliceret måde hævner sig på de tre, som er skyld i, at han blev uretfærdigt dømt for mord. Den første er dommeren, som Carl Christian Rasmussen synger medfølelse nuanceret. Den anden er journalisten, som er fængslende nybesat med Liv Oddveig Midtmageli. Endelig er der politimesteren, som Jesper Mikkelsen spiller og synger med kraft og snert.

To åbenlyse talenter, tenoren Bo Kristian Jensen og barytonen Lars Møller, mødes i deres fælles og forståelige interesse for Pia

Ugens uundgælige

Tugt og utugt i operaen

Århus Sommeropera præsenterer den første samlede opførelse af John Frandsens operatrilogi over Svend Åge Madsens roman »Tugt og utugt i mellemtiden« på søndag i det historiske Helsingør Theater i Den Gamle By i Århus. Det er danmarkshistoriens første operatrilogi, længste værk – og tilmed noget så sjældent og frydefuldt som: Nutidig musik skabt over en dansk samtidsroman. Første og anden del har været opført tidligere. Nu sker det sammen med uropførelse af tredje del, instrueret af Niels Pihl, der også har skrevet librettoen sammen med John Frandsen, i Karin Seisbølls scenografi og dirigeret af sommeroperaens chef David Riddell. På rollelisten står bl.a. Søren Mulvad, Jan Flemming Jensen, Liv Oddveig Midtmagel, Pia

Schnack, Bo Kristian Jensen, Carl Christian Rasmussen, Jens Bruno Hansen, Dorthe Elsebeth Larsen og Lars Thodberg Bertelsen. Randers Kammerorkester spiller.

L.B./Foto: Michael Bo Rasmussen

Hvad: »Tugt og utugt i mellemtiden«, ny opera af John Frandsen.

Hvor: Århus Sommeropera i Helsingør Theater, Den Gamle By i Århus.

Hvornår: Samlet opførelse på søndag fra kl. 11 til 23 (udsolgt). Hver del opføres også hver for sig, sidste gang 10. september. Se internetadr.: www.aarhus-sommeropera.dk

Hvordan: Billetsalg via Musikhuset Aarhus, tlf. 89 40 40 40.

Berlingske Tidende 27/8-2004

Operabladet Ascolta, august 2004

I Mellemtidens Tugt og Utugt

Nu går det løs for fulde gardiner på Århus Sommeropera

Af Bodil Graae

Da de første forlydender lød om, at der skulle være pladser i gang om at lave opera over Svend Åge Madsens forrygende tobindsværk *Tugt og Utugt i Mellemtiden*, var denne skribent i hvert fald helt på det rene med, at det måtte være rygte dukket ud af fantasien blå tåger, eller løs snak fostret en 1. april eller i hvert fald gags sat i sving for at lave skæg og ballade. Og den helt store ballade bliver som bekendt bare endnu mere skæg af en ekstra gang vanvid. Da det så afsleddes som alvor, blev læserne af romanen med hang til opera spændt til bristepunktet af forventning og forsøgte ihærdigt at forestille sig, hvordan det skulle kunne lade sig gøre - og opgav hurtigt tanken. Hvordan i alverden havde de tænkt sig at gøre det umulige muligt?

Den spæde begyndelse til det hele opstod i hovedet på den daværende leder af sommeroperaen, Preben Bjørkø, læge og sanger, i 1995. Han videregav sin balstyrige idé til Lars Ole Bonde, der greb den og bragte den videre frem.

Så en dag sad der en lille tapper skare og fabulerede: komponisten John Frandsen med sin længe nærede drøm om engang at komponere en

opera over en libretto skrevet af Svend Åge Madsen - løs i Del 1. Senere overtog han instruksjonen efter Kasper Holten, der fik tilbudt andet arbejde. Nu fortsætter Pihl med instruksjonen af Del 3, der er blevet lidt forsinket, fordi John Frandsen også fik tilbudt andet arbejde, nemlig en bestilling fra selve Det Kongelige Teater på en stor opera, og hentede sig en smuk succes på IKON, der havde premiere den 15. marts 2003.

Men Frandsen var fuldkommen cool ved tanken om at gå i gang med Madsen, selvom han i begyndelsen sagde til dem, der sagde "jamen, det kan man da ikke", at enhver, der havde læst den fascinerende roman i to bind på 755 sider, sikkert ville reagere ligesom han selv gjorde, da han første gang læste bogen. Nemlig sådan: "At tænke sig at overføre dette myldrende univers af parallelle og modsatrettede historier, der væver sig ind i hinanden på de mest uforudsigelige måder, til musikdramatik, det er i hvert fald galimatias".

Men Frandsen kunne bare ikke i sit hoved slippe af med Madsen, og så endte det med, at han opdagede, at romanen var virkelig velegnet som forlæg til en libretto, for-

Men ved urpremieren i august på hele den samlede *OperaTugt og Utugt*, da bliver der rift om de små runde røvpuder, for stik imod tidsåndens hastværk, hvor alt skal være kort, kort og kort, fordi vi endelig skal videre, videre til noget helt andet, så bliver man bare ved og ved med Madsen og Frandsen og alle de andre. Og da bliver det store spørgsmål, hvem der skal gennem de største lidelser: Øreløs, Skæven, Lange- mand, Bernhard og Irmelin for det går løs, for desværre får vi heller ingen overtekster denne gang, selvom det kan gøres så enkelt med et lysbilledapparat oppe på balkonen og et lille bord og en stol til en mand, der har forstand på tugtogtugt og librettoer og partiturer. Voilal!

Og så er der også til at overflod det spændte publikum, som er kommet fra nær og fjern og skal gå så gruelig meget igennem. Og vi er altså nogen fra den forkerte side af Storebælt, der står op for seks og køber til Århus med en dagsforsyning i picnic-plads og ud og ind og op og ned og her og der og frem og tilbage i én uendelighed og gøre det, så man næsten ikke lægger mærke til, når Ludvig Alster, hovedkraften, kommer ind og ud af sit fængsel blandt uendeligt meget andet. Han er uskyldigt dømt

Tugt og Utugt (fortsat)

for mord af et udueligt retsvæsen og et hævnerrigt polit, så han ender i Horsens Tugthus i et bur, der ligner noget man fragter tigre i. Han bryder ud for at tage hævn - og det er netop, hvad det hele handler om, HÆVN ja, på den rigtige måde, der er betragteligt mere raffineret end bare drab og mord, hvis man ellers kan hitte reder i det og møder op nogle timer før forestillingerne og lærer hele teksten udenad, for det går løs, for desværre får vi heller ingen overtekster denne gang, selvom det kan gøres så enkelt med et lysbilledapparat oppe på balkonen og et lille bord og en stol til en mand, der har forstand på tugtogtugt og librettoer og partiturer. Voilal!

Og så er der også til at overflod det spændte publikum, som er kommet fra nær og fjern og skal gå så gruelig meget igennem. Og vi er altså nogen fra den forkerte side af Storebælt, der står op for seks og køber til Århus med en dagsforsyning i picnic-plads og ud og ind og op og ned og her og der og frem og tilbage i én uendelighed og gøre det, så man næsten ikke lægger mærke til, når Ludvig Alster, hovedkraften, kommer ind og ud af sit fængsel blandt uendeligt meget andet. Han er uskyldigt dømt

BG

PS. For de mindre vilde er der mulighed for at tage den med ro og se hver del for sig i begyndelsen af september i ro og mag.

De medvirkende i Tugt og Utugt

Alle tre dele iscenesættes af Niels Pihl i Karin Seisbøls scenografi, og det store persongalleri omfatter Søren Mulvad (Ludwig Alster), Jan

John Frandsen

de figurerne er så skabte...

til Lars Ole Bonde, der greb den og bragte den videre frem.

Så en dag sad der en lille tapper skare og fabulerede: komponisten John Frandsen med sin længe nærrede drøm om engang at komponere en

John Frandsen

Men Frandsen kunne bare ikke i sit hoved slippe af med Madsen, og så endte det med, at han opdagede, at romanen var virkelig velegnet som forlæg til en libretto, for-

matik, det er i hvert fald galimatias!

di figurerne er så skabelonagtige, næsten tegneserieagtige, og det ville kunne give dybde og karakter gennem musikken, mente han. Han fandt også ud af, at Madsens univers var underfundigt og flimrende og ville give god plads til næsten at overtødliggøre rollerne, sådan at te- noren for eksempel er lidt mere tenor, end man næsten kan bære (hvis De forstår, hvad han mener!). Ja, og Madsens karakteristiske fortælletek- nik er utrolig velegnet til net- tere, jubledede ekspositi- oner, jubledede ekspositi- oner, jubledede ekspositi- oner. Madsen med garanti aldrig har tænkt nærmere over. Men det fortæller noget om, at den sande kunstner, altså Frandsen, kan se noget, som almindelige hverdagsmennesker helt overser.

Århundredets største operaskandale?

Mange med mindre tendens til vanvidsprojekter og uden antydning af mod eller over- mod forudså, at tugten og utugten ville ende i århundredets største operaskanda- le. Hvilket minsandten ikke siger så lidt. Men de, der fo- restillede sig et brag af en fiasko og så frem til den med slet skjult skadefro, må være blevet dybt skuffede, for der var roser til alle de dristige: han, der komponerede med

Ulf Stenbjørn som Dr. Monikke maskeret som Svend Aage Madsen (Foto: Carl Erik Hesseldahl)

sans for mulighederne i tek- sten, dem, der skrev de 755 sider ned til noget oversku- eligt, der så ud som en li- bretto og ryddede ud i noget af Madsens persongalleri, fordi der ville blive alt for stor trængsel i Helsingør li- lebitte Theater, det teater, som på sine gamle dage må- te lide den forsmædelse at ende som biografteater i ti- den op til det blev splittet helt ad og sendt på pension og samlet igen i Århus Gamle By for at blive nusset om og plejet og vedligeholdt, som andre gamle på plejehjem.

Og minsandten om man ikke også af ren nostalgitog de usiddelelige ældgamle træ- sæder med, som fortidens rumper ikke tog skade af, for de var uvante med luksus. Den nutidige luksus ligger i muligheden for at snuppe én af nationens mindste små pandekagerunde skumgum- mipuder, der ligger i vin- dueskarmene og lige kan dække den ene balle af nuti-

dens mere veludviklede bæg- dele. Trøsten er at høre til de heldige og komme til at sid- de i salen, hvor der er ryg- læn. Vê, de ulykkelige, der sidder på balkonen uden.

Ømme rumper

For nu er det jo ikke som sidst, da vi var til Del 1 den ene aften og til Del 2 den næ- ste aften og kunne dase i sol- skinnet i den smukke gamle by og drikke udrikkeligt hjem- mebryg ved kanalen og ind- tage frokosten i restaura- tionshaven og sidde til bords med ukendte andre opera-ga- le, så man vidste, hvad man kunne snakke sammen om og udvikle hurtige venska- ber. Og så oveni besidde den glade forventning til afte- nens forrygende forestilling, hvor det hele bare lykkedes ud over vore vildeste forvent- ninger. Det umulige var ud over alle bredder blevet vir- keliggjort for øjnene af os i et orgie af fantasirigdom. Og så med festlig musik til.

plads og ud og ind og op og ned og her og dér og frem og tilbage i én uendelighed og gøre det, så man næsten ikke lægger mærke til, når Lud- vig Alster, hovedkraften, kom- mer ind og ud af sit fængsel blandt uendeligt meget an- det. Han er uskyldigt dømt

kurve og kører tilbage i nat- tens mulm og gudhjælpemig tror, vi overlever, fordi vi gør det ganske frivilligt og med spændt forventning. Men den 29. august må alle stå sammen til den stor- slåede urpremiere. Vi véd i ganske vist, at både Del 1 og

Og den glæder vi os vildt til.

BG

PS. For de mindre vilde er der mulighed for at tage den med ro og se hver del for sig i begyndelsen af september i ro og mag.

De medvirkende i Tugt og Uugt

Alle tre dele iscenesættes af Niels Pihl i Karin Seisbøls scenografi, og det store per- songalleri omfatter Søren Mulvad (Ludvig Alster), Jan Flemming Jensen (Skæven, m.m.), Pia Schnack (Lilao- mai m.m.), Liv Oddveig Midt- mageli (Laura, Clara), Bo Kristian Jensen (Christian, m.m.), Lars Møller (Uwe m.m.), Carl Christian Ras- mussen (Deden, Hr. Kurt- sen, m.m.), Jens Bruno Han- sen (Øreløs, Langemand, Fritz), Ulf Stenbjørn (Ato Vari, Monikke), Jens Krogs- gaard (Einvald, m.m.), Dor- the Elsebet Larsen (Imelin, m.m.), Jesper Mikkelsen (Ard, m.m.), Ingrid Aare- skjold (Thomazine, Jeppe Valbirk, m.m.), Nanna Hov- mand (Henriette, Sygeplejer- ske, m.m.), Lars Thodberg Bertelsen (Bernhard, m.m.), Randers Kammerorkester. Dir: David Riddell.

FOTO: MICHAEL BO RASMUSSEN / BACHUSET

Med »Den sidste sten« slutter Aarhus Sommeropera operatrilogien »Tugt og utugt i Mellemtiden« med maner.

Tingene falder på plads i sidste del af operatrilogi

Musikken sprudler, og alt falder i hak i tredje del af John Frandsens operatrilogi

★★★★★

Opera

AF ULRIK COLD

Aarhus Sommeropera har

gjort et stort stykke flot arbejde færdigt, og vi får forhåbentlig lov at beundre det igen og igen. Tredje del af trilogien »Tugt og utugt i Mellemtiden« efter Svend Åge

Madsens roman blev forsinket af komponistens arbejde med »I-K-O-N« til Det Kgl., men derved vandt han også nye erfaringer, som i høj grad er kommet »Tugt III« til go-

de. Musikken sprudler mere veloplagt end nogensinde. Vi håber på snarlige nye bedrifter.

De begavede komponister blomstrer i Danmark, og pub-

likum er helt med på de nye toner. Operakunsten er i fin form. Gid det må vare!

»Den sidste sten«, som tredje del hedder, lader alt falde i hak fra det lange snørklede forløb.

Forbrydelserne bliver opklaret, og de fæle klapsæt af. Et meget stærkt moment er den uskyldigt dømte Ludvigs afklaring. Han får hævn på sig ved at arrangere mord, som hans plageånd bliver dømt for, men får gennem de skrækkelige begivenheder et helt andet syn på retfærdighed.

Ikke meget spil

Desværre forfejler Søren Mulvad portrætteringen ved sin stive, nedladende brølen af samme forståelighed for danskere som oldbulgarsk. Spil er der ikke meget af. Det er dybt frustrerende at overvære, fordi det jo kunne være så overbevisende godt.

Andre rammer i plet, ikke mindst Pia Schnack som Lilaioimai. Men Helsingør Teater i Den Gamle By stritter imod så voldsom en stemmeudfoldelse. Det bliver grelt.

Dejlig stemme

Også Dorthe Elsebet Larsen gør sig stærkt gældende med sit dirrende spil, sin dejlige stemme og sit skønne ydre i Irmelins rolle. Nanna Hovmand og Ingrid Aareskjold

giver forrygende underholdning i deres roller, og Liv Oddveig Midtmageli ligefrem høj patos til Clara.

På sværdsiden udfolder Bo Kristian Jensen hele mirakler både i spil og sang, og Christian Rasmussen fører sig elegant frem.

Lars Thodberg Bertelsen er en nydelig, samvittighedsplaget Bernhard. Jens Bruno Hansen går drastisk til markonerne, og Lars Møller er sjov og rørende.

Den store rolle som Thomas Ard fremstilles med betydelig styrke af Jesper Mikkelsen, mens Jens Krosgaard må nøjes med smuler som Einvald Deyk, men autoriteten er der ikke noget i vejen med. Den dygtige kunstnerinde, der udførte fru Kurtzens rolle, var ikke nævnt i programmet.

Omsorgsfuld ledelse

Randers Kammerorkester spiller gennemsigtigt og klangskont under David Riddells omsorgsfulde ledelse. Helen Poulsen ved slagtojet gjorde underværker. Iscenesættelsen af Niels Pihl er fast og klar.

Scenografi og kostumer af Karin Seisbøl er tilforladelige, og Ib Asps lys fungerer fint.

John Frandsen: »Den sidste sten« Aarhus Sommeropera.

ulrik.cold@borsen.dk

Ambisøren 719-2004

Hun holder øjeblikket stille

Af Lars Abildgaard

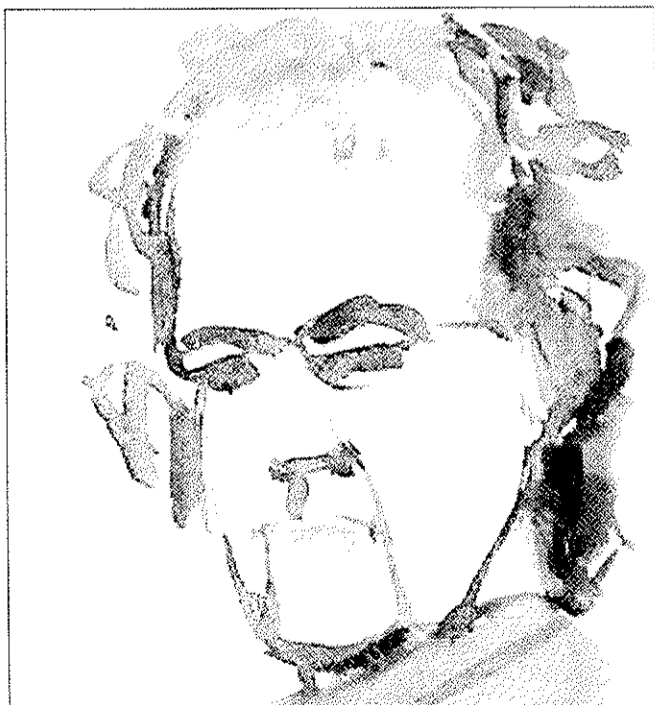
GRENAA: - I mine billeder arbejder jeg med lyset, rummet og bevægelsen. I mine skitser, som oftest er akvareller, forsøger jeg at fange tilstedeværelsen af eksistens og nærvær i øjeblikket.

Sådan forklarer kunstneren Inge-Lise Ravn hemmeligheden bag de akvareller og malerier, som Grenaa Kunstforening viser på Grenaa Bibliotek på lørdag med fernisering klokken 13.

Inge-Lise Ravn har blandt andet fået lov at male musikerne i Randers Kammerorkester under prøverne til deres koncerter.

- Det har været spændende at forsøge at fange deres indlevelse i tonerne gennem deres instrument. Jeg har forsøgt at udtrykke nærværet, indlevelsen i deres situation gennem farven, bevægelsen lig komposition og samspillet mellem farve, vand og papir. Alt sammen noget der skal fanges i et splitsekund, hvor det hele smelter sammen til udtryk, forklarer hun.

Samme musikalitet arbejder hun med ved mødet med Vesterhavets strand med Sønderho på Fanø.

Kunstneren Inge-Lise Ravn har fået lov at male musikerne i Randers Kammerorkester.

len" i det lave vand ved ebbe. Vind, vand og sand danner rytmiske mønstre, som jeg omsætter til akvareller og senere til oliemalerier på træ i kvadratisk form. Ved at skære i træet opnår jeg et spil imellem træets struktur og farve og den lysende dybe og transparente oliemaling, siger

Hun er uddannet på Det Jydske Kunstakademi, og har siden udstillet i Danmark, Norden og Europa. I øjeblikket er hun Kurator for Demorummet i Århus Kunstbygning, og desuden underviser hun på Århus Kunstakademi samt på Ask Højskole om sommeren.

Aarhus-historie flot fuldendt

Af **Bodil Sørensen**

Selv om man ikke kender Svend Aage Madsens fabulantiske Aarhus-historie »Tugt og utugt i mellemtiden«, føler man sig ikke fortabt hos Aarhus Sommeropera, som nu er nået frem til tredje og sidste del. Det samlede værk, hvoraf første del havde premiere i 1998, anden i 2000, mens den tredje - på grund af komponisten John Frandsens mellemgående engagement på Det Kongelige Teater med operaen »I-K-O-N« - først nu har kunnet opføres på Helsingør Theater i Den Gamle By, er alt i alt blevet til en god historie, en operafortælling af nær wagnersk længde - alene sidste del spiller godt tre timer og samler de spagede tråde godt op.

Med denne treer - som den forrige rapt iscenesat af Niels Pihl i Karin Seisbølls enkle scenografi - knyttes tråden fra de to første, hvori Ludvig Alster, som har afsonet 12 års fængsel for et mord, han ikke har begået, tog hævn ved at lade dommeren, som dømte ham, og journalisten, som fulgte sagen, lide samme skæbne. Nu gælder det kriminalmanden Thomas Ard, som efterforskede sagen.

Over stok og sten

Som i de første to dele går det over stok og sten, og selv fortælleren Ato Vari, den elastiske Ulf Stenbjørn - Madsens alter ego - må til sidst give op og lade historiens personer selv om at løse de gordiske knuder, de har skabt.

Man forstår slet ikke, hvordan mylderet af personer kan få plads til at udfolde sig på det gamle teaters minimale scene, selv om tilskuerum og balkon inddrages. Men det lykkes, og der ageres og synges med liv og sjæl - ikke mindst af Søren Mulvad, som fra start har været en kontant Ludvig Alster. Mange synger flere roller, og man glæder sig over fine og erfarne kræfter som Lars Thodberg Bertelsen, Jens Krogsgaard, Carl Chr. Rasmussen, Pia Schnæck - som den ombejlede indvandrerpige Lilaïomai - Liv Oddveig Midtmageli med adskillige flere, heraf nogle nye, som alle burde nævnes for medlevende indsats.

Medskabende musik

Men de mange større og mindre dramaer, operaer rummer, ville være umulige at få mening i uden John Frandsens musik. Den er både levende og logisk, med god dramatisk nerve, og giver den meget brogede fortælling sammenhæng. Og den bliver fremragende og medskabende spillet af Randers Kammerorkester under operachef David Riddells ledelse. Man er vel underholdt af Madsens begivenhedsrige Aarhus-historie.

Tredje del opføres igen fredag 10. september klokken 19.30.

Årshistorie 1999-2004

Randers Kammerorkester giver koncert i Ebeltoft Kirke 3. oktober. ARKIVFOTO

Korsatser med æblekinder

Af **Marianne Balslev Eilertsen**

EBELTOFT: ProMusica har koblet sig på festlighederne i forbindelse med Ebelfestivalen, der afholdes for første gang i oktober.

Det sker med en koncert søndag 10. oktober i tekstilvirksomheden Kvadrats showroom. Ensemblet Collegium Vocale fra Århus har pianisten Anne Lise Quorning fra Hadsten og sopranen

Tine Grønbæk fra København som solister. Dirigent Michael Deltchev står på podiet med et program, der indeholder dansk musik og korsatser med tekst om årtidens frugter. Dermed er den røde tråd til hele temaet under festivalen trukket op. I pausen serveres naturligvis friskpresset æblesaft. Og der bliver også mulighed for at købe sig til den mere gærede del af miksturen sammen med lidt ost.

Forinden afholder musikforeningen en koncert med Randers Kammerorkester. Søndag 3. oktober står musikerne i Ebeltoft Kirke med et program, der omfatter Grand Nonetto af Ludwig Spohr, Salzburgerkoncert i B-dur af W.A. Mozart og en blæserkvintet i g-mol af Franz Danzi. Mozart var inspirationskilde for både Danzi og Spohr, mens de var på tærsklen til den nye romantiske musik. Der er tale om tre

lyriske værker, som falde i de flestes smag, musikforeningen, som færd med at stifte ProMusica venner som en støtte. Den stiftende generalforsamling er udskudt senere på efteråret. Foreningen har kendt den offentlige økonomi støtte, de kan forvele modtage.

Årshistorie 30/9-2004

DaMuCo indleder efterår med søndagskoncert

Af **Marianne Balslev Eilertsen**

EBELTOFT: W. A. Mozarts Salzburgerkoncert i B-dur, Franz Danzis Blæserkvintet i G-mol og Ludwig Spohrs Nonetto i F-dur.

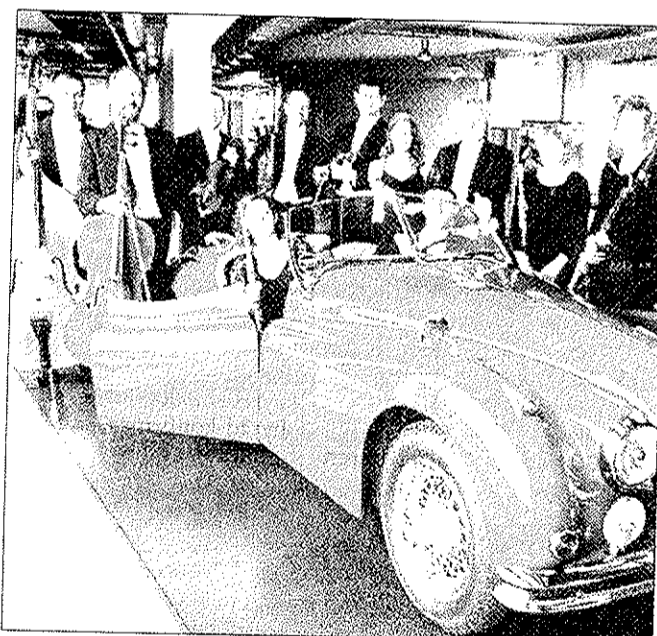
Et program med kendte og mindre kendte komponister bliver musikforeningen DaMuCos første koncerttilbud efter sommerferien. Det er Randers Kammerorkester, der sørger for afviklingen i Ebeltoft Kirke på søndag.

Den kun 16-årige Mozart komponerede mærkeligt nok Salzburger-symfoniene i Milano i 1772. I vor tid er de meget sjældent opført. Randers Kammerorkester har fundet Salzburger-symfoniene frem af glemslen og har ved flere lejligheder spillet symfoniene i en kammermusikalsk besætning for strygekvintet, oplyser Bjarne Mørch Jensen.

Ungdommelig lethed

- Symfoniene er båret af en umiddelbar ungdommelig lethed og samtidig fyldt op af den italienske gejst og varme, fremgår det af programmet.

Franz Danzi var søn af solocellisten ved hoforkesteret i Mannheim, dengang et musi-

Randers Kammerorkester har selv gravet spændende musik frem fra glemslen ved koncerten på søndag.

kalsk kraftcenter i Europa. I 1778 blev han som 15-årig ansat i orkesteret og blev siden kapelmester ved hoffet. Han hørte til avantgarden i europæisk musikliv. Digteren C.F.D. Schubart har beskrevet sin egen oplevelse af barokkens blæsermusik i poetiske vendinger: "Dets forte er et tordenvejr, dets crescendo et vandfald, dets diminuendo en krystallflod, der risler i det fjerne, dets piano et forårspust".

Danzi komponerede i alt ni

blæserkvintetter. Kvintetten i g-mol opus 56 er et forholdsvis let og underholdende stykke musik.

Den tyske komponist Ludwig Spohr blev som 29-årig i 1812 kapelmester ved Theater an der Wien, hvor han tre år senere skrev Nonetten. Som det var tilfældet for Danzi, var Mozart også den store inspirationskilde for Spohr.

Fyns Stiftstidende, september 2004

Stor og flot Århushistorie

OPERATRILOGI: "Tugt og utugt i mellemtiden" er kunstnerisk absolut vellykket

OPERATRILOGI

"Tugt og utugt i mellemtiden"

Anmeldelse

Den samlede opførelse af de tre operaer over "Tugt og utugt i mellemtiden" fortjener store roser. Det var en ordentlig mundfuld. Syv timers opera på én dag. Men Svend Åge Madsens roman er et digert værk, så selv om stoffet er skåret til og bearbejdet, er der alligevel mange ord tilbage, og det tager tid at synge dem.

Det var en dristig satsning med enorme krav til alle medvirkende, med et beundringsværdigt og imponerende resultat, der må betegnes som kunstnerisk absolut vellykket.

Forestillingen var morsom. Publikum morede sig og lo uforbeholdt et langt stykke ad vejen, og hvor tit oplever man det ved en operaopførelse?

Med uropførelsen af tredje del er operaen nu komplet. Historien om Ludvig Alster og hans hævn over de tre personer, der fik ham bragt uskyldig i fængsel i 12 år, er den røde tråd igennem de tre operaer.

Omkring denne kerne udvikles et væld af sidehandlinger, som det nok kan være svært at holde styr på for den tilskuer, som ikke har læst referatet i forvejen.

Udtalen glipper

Teksten er afgørende for forståelsen. Søren Mulvad giver personen Ludvig næsten statuarisk fylde, men det er ærgerligt for tilhøreren, at vigtige ord glipper i hans udtale.

Librettoen har mange kokke, både Kasper Bech Holten, Niels Pihl og Lars Ole Bonde foruden John Frandsen selv har bidraget, men den er klar, meget mundret og fuld af finurlige pointer.

Niels Pihl har skarpt blik for både alvor og karikatur hos de mange figurer i sin iscenesættelse, og Karin Siesbølls kostumer og scenografi skaber med enkle midler klart adskilte scenebilleder, inspireret af både musical og film.

Det er en spraglet forestilling med fart i, men der er orden i kaos, trods det undertiden hastige tempo. Det er tydeligt i førstedelen, der blænder op for et myldrende billede af Århus i 70'erne, hvor de mange personer dukker op, og Ludvig Alsters historie bliver flettet ind i et flimmer af billeder som i en tegneserie.

Stærk anden del

Selv om det sindrige mønster af flere handlinger fortsætter i operaens anden del, virker forløbet mere roligt, forvirringen bliver neddæmpet. Operaens hovedtema træder

Jens Bruno Jensen, Nanna Hovmand og Dorthe Elsebet Larsen i Karin Siesbølls scenografi, der er inspireret af tegnefilm, musical og film.

FOTO: AARHUS SOMMEROPERA

stærkere frem, og der kommer mere samling over forestillingen. Det er umiddelbart denne del, der opleves som det stærkeste parti i trilogien.

John Frandsens musik skal understøtte den store ordmasse og klargøre de indviklede historier, og det gør den med sangbare melodiske linjer og en levende og varieret klang i det lille orkester, som foruden de kendte blæsere og strygere benytter saxofon, harmonika og guitar.

Musikken er spændende og nutidig uden at være pågående modernistisk. Den låner med arme og ben fra flere stilarter og skaber sit eget fantastiske univers af stemninger og drama. Ægte teatermusik der går lige ind. Frandsen har lagt en alen til sit talent som musikdramatiker.

Taber halen

Første akt af tredje del afslutter Ludvigs tragiske historie. Operaens egentlige drama er til ende, men så skal der bindes sløjfer på alle de andre små fortællinger. Bipersonerne skal have deres lykkelige liv hver især, og det er der jo ikke meget drama i. De mange happy ends bliver afrullet i et statisk optrin, som er en blanding af revy og gammel-dags syngespil peppet op med små parodier på Mozarts "Tryllefløjte" og "Figaro", der bare virker anstrengte.

Der breder sig en vis

træthed. Det er synd for den store og sprudlende fortælling om kærlighed og had, sandhed og løgn i mellemtidens drøm og virkelighed, at den således taber halen.

Randers Kammerorkester spillede formidabelt hele dagen med David Riddell som den utrættelige leder. Et smukt syngende hold på 14 sangere agerede veloplagt, halvdelen af dem bevægende sig ind og ud af flere roller.

Jeg nøjes med at nævne Ulf Stenbjørn i talerollen som Ato Vari. Det er ham, som fortæller operaen, uddeler rollerne og dermed skaber forestillingen for øjnene af publikum.

Ole Lauritzen

© Aarhus Sommeropera, Den Gamle By i Århus. "Tugt og u-

tugt i mellemtiden". En operatrilogi af John Frandsen bygget på Svend Åge Madsens roman. Instruktion: Niels Pihl. Kapelmester: David Riddell. Scenografi: Karin Siesbøll. Medvirkende bl.a.: Søren Mulvad, Pia Schnak, Liv Oddveig Midtmageli, Ulf Stenbjørn, Dorthe Elsebet Larsen, Lars Thodberg Bertelsen og Randers Kammerorkester. Opføres endnu to gange, 3-5/9 og 7-9/9.

Persongalleriet i "Tugt og utugt i mellemtiden" omfatter også nissehueklædte politibetjente (Jens Bruno Hansen, Bo Kristian Jensen, Lars Møller og Jan Flemming).

FOTO: AARHUS SOMMEROPERA